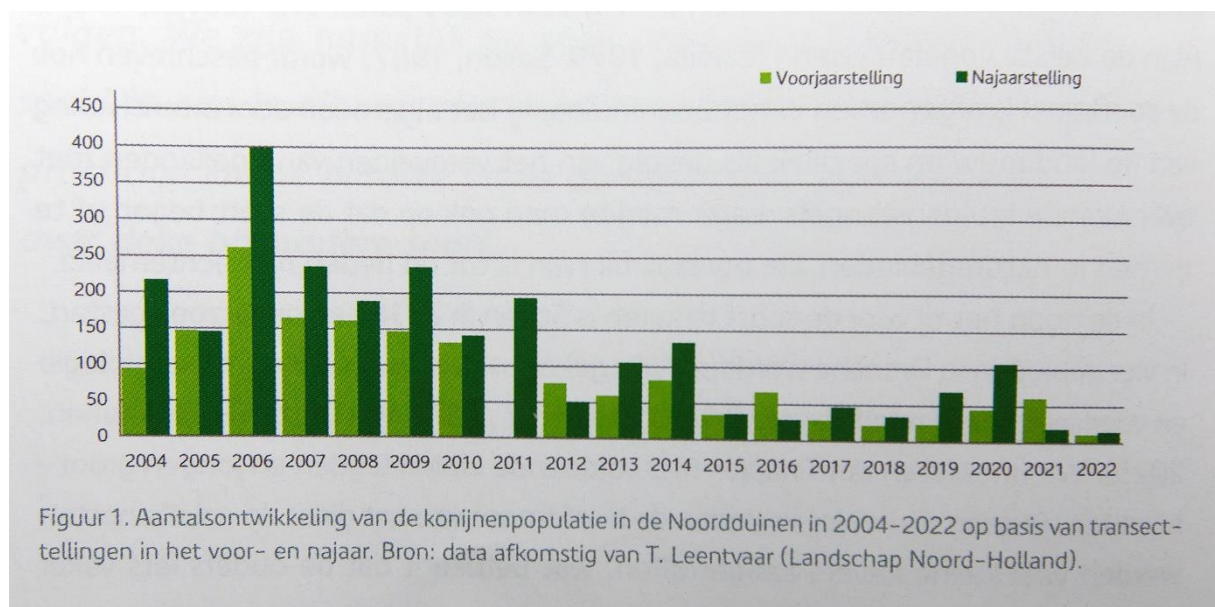

Tapuit in de duinen.

We doen als Sovon nu al zeventien jaar onderzoek aan de Tapuit. Het betreft een langjarig soortenonderzoek, uniek voor Sovon, maar ook bijzonder voor Nederland. Hoe is dit zo gekomen?

In 2007 startte het populatieonderzoek aan de Tapuit in de Noordduinen tussen Groote Keeten en Den Helder. Het onderzoek begon naar aanleiding van het jaar van de Tapuit in 2006. Dit deel van het onderzoek liep door tot 2011. Daarna leidde een groot duinherstelproject in het gebied (weghalen gebouwen en verharding voormalig militair terrein het Botgat) tot voortzetting van het onderzoek voor drie jaar. De vraag was wat de invloed van het project op de populatie zou zijn. Vervolgens stortte de konijnenpopulatie in door de konijnenziektes VHS en Myxomatose. De reeds in het gebied aanwezige vossen begonnen tapuitennesten te prederen bij gebrek aan stapelvoedsel, het konijn. Nadat we dat een paar jaar met lede ogen aanzagen en de populatie zagen kelderen (fig1) zijn we begonnen met het beschermen van de nesten. Door een stuk gaas over het nest te leggen en dat met haringen vast te zetten kon de predatie eenvoudig worden voorkomen. Deze manier van nestbescherming werd al een paar jaar succesvol gebruikt door Stef Waasdorp die sinds 2007 in het Aekingerzand eenzelfde soort populatiestudie aan de Tapuit uitvoert. Maar om de nesten te beschermen moet je natuurlijk wel in een vroeg stadium de nesten opsporen voordat de vos ze vindt. En als je toch de nesten moet beschermen, kan je net zo goed de populatiestudie voortzetten. Zodoende is er in de loop der jaren een unieke lange reeks van gegevens over overleving en reproductie ontstaan. Daarnaast zijn we in 2017 in de Eierlandse Duinen op Texel begonnen met een vergelijkbaar onderzoek met de vraag of verwilderde katten van invloed zijn op de populatie. Met financiering vanuit het project Wij en Wadvogels zal het Tapuitenonderzoek bij Den Helder en op Texel nog tot minimaal 2029 worden voortgezet.

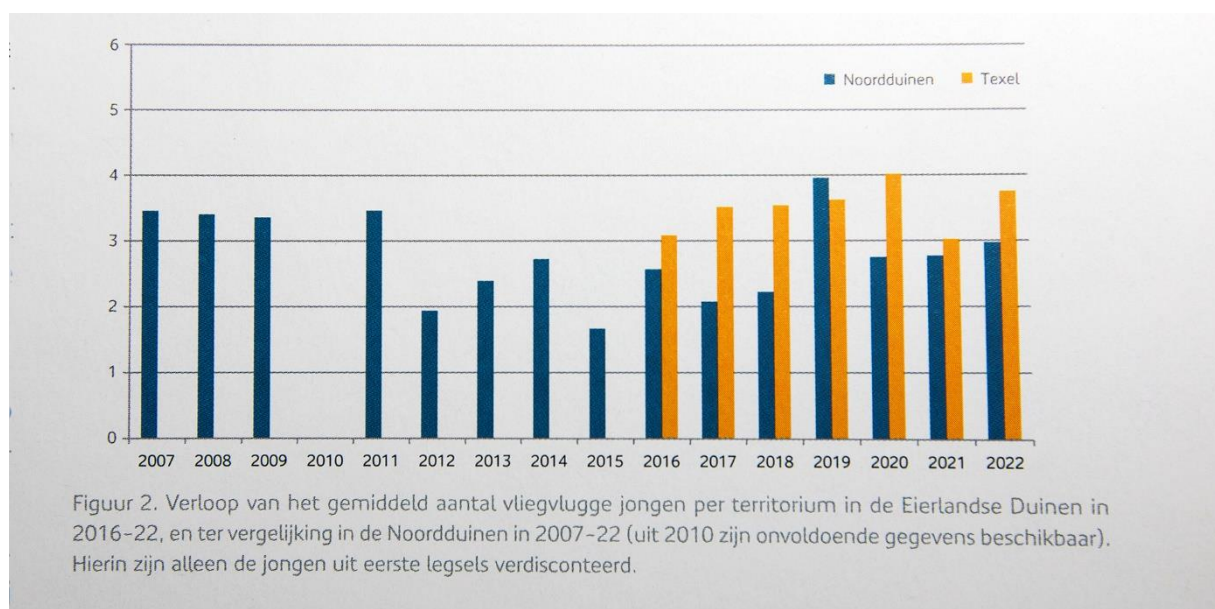
Het eerste onderzoek aan het Botgat in de Noordduinen kan ik me nog goed herinneren. Samen met onder andere Herman van Oosten (die het promotieonderzoek aan de Tapuit in het Vogelduin bij Castricum heeft gedaan) zijn we met z'n zessen in drie teams een lange dag op zoek gegaan naar nesten van Tapuiten. Dat resulteerde in het vinden van slechts enkele nesten. Alle begin is moeilijk! Zeker met een ongeringde populatie waartussen ook nog de doortrekkers (Groenlandse Tapuiten; iets groter en wat meer oranje gekleurd) foerageren tijdens hun stopover in de duinen. Het enige houvast dat we hadden was een kaart van de BMP-telling van Ruud Brouwer, zodat we in ieder geval wisten waar ongeveer de territoria zaten. Nu, vele jaren later, is het vinden van nesten een stuk

makkelijker. Een groot deel van de broedvogels in de studiegebieden is inmiddels gekleurringd, zodat je gericht op zoek kunt naar de naar de nesten van de individueel herkenbare vogels.

Hoe doe je dat? Zodra je een (gekleurringd) vrouwtje in beeld hebt waarvan je nog geen nest weet, ga je plat op een duintopje liggen en houd je haar net zo lang in beeld tot ze teruggaat naar het nest. Wat het makkelijker maakt is het feit dat een deel van de nesten in holen zit die de afgelopen jaren regelmatig gebruikt zijn. In de Noordduinen van Den Helder heb ik ondertussen hulp gekregen van Tim Zutt (boswachter Landschap Noord-Holland) en Fans Langelaan (vrijwilliger bij Landschap Noord-Holland)

Beheer en bescherming

De verzamelde gegevens worden direct gebruikt voor aanpassingen in het beheer van de duinen. Vanwege de dramatische achteruitgang van de konijnenstand en de hoge stikstofdepositie is het gebied aan het vergrassen. Door gericht de vergraste delen te maaien, te chopperen (het verwijderen van de vegetatie en een deel van de humuslaag) en/of te begrazen met een schaapskudde in de winter wordt de tapuitenhabitat behouden. Tevens worden er de komende jaren enkele nieuwe stuifkuilen in de duinen gemaakt in de deelgebieden waar geen Tapuiten zitten. Zo wordt de dynamiek teruggebracht, wat een betere habitat voor de Tapuit oplevert. De achteruitgang van het konijn leidt tot een gebrek aan holen. In de duinen bij Den Helder zijn daarom de afgelopen jaren jaarlijks met de grondboor gaten gemaakt. Deze zijn door de Tapuit dankbaar in gebruik genomen. In 2023 zaten maar liefst achttien van de vijftig nesten in een "grondboorhol". De nesten van de Tapuit worden nog steeds met gaas beschermd tegen predatie. Onze hoop is door konijnen uit te zetten het evenwicht weer hersteld kan worden. Dus dat de konijnen de duinen weer kort grazen, vele holen maken en als prooi dienen voor de vos, zodat nestbescherming niet meer nodig is.

Onderzoekresultaten.

Het jarenlange onderzoek heeft ons veel geleerd over broedgedrag, overleving en uitwisseling tussen populaties. Ook de belangrijkste bedreigingen zijn goed in beeld gebracht. (die liggen niet in Afrika maar in het broedgebied zelf). Interessant zijn de verschillen tussen de populaties bij Den Helder en

op Texel. Een voorbeeld hiervan is te zien in figuur 2. Door het vrijwel ontbreken van predatoren op Texel ligt het aantal uitgevlogen jongen per territorium een stuk hoger dan bij Den Helder.

Frank Majoor

Tapuit. Foto: Walter Das